

SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN KENDİNE ÖZGÜ BECERİLERİNİN KAZANDIRILMA DÜZEYİ*

Cengiz TAŞKIRAN**

Kenan BAŞ***

Birol BULUT****

Öz

Bu çalışma, sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan ve programın sosyal bilgiler dersine özgü olarak adlandırdığı becerilerin kazandırılma düzeyine ilişkin öğretmen görüşlerinin alınmasını amaçlamaktadır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinin doğasına uygun olan tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Elazığ il merkezinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri oluştururken; örneklemini Elazığ il merkezinde çeşitli okullarda görev yapan 94 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler (cinsiyet, mesleki kıdem, mezun olunan okul, sosyal bilgiler öğretim programını okuma sıklığı, sosyal bilgiler öğretim programıyla ilgili etkinliklere katılma, hizmet içi eğitim alma, alan ile ilgili bilimsel yayın okuma sıklığı) yer alırken; ikinci bölümde sosyal bilgiler öğretim programında yer alan becerilere ait 17 madde bulunmaktadır. Elde edilen veriler SPSS 17 programıyla analiz edilmiştir. Analiz sonucunda genel olarak sosyal bilgiler öğretmenleri, sosyal bilgilerin kendine özgü becerilerinin kazandırılması noktasında kendilerini yeterli görmekteydiler.

Anahtar Kelimeler: Beceri, Kazanım, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı.

* Bu çalışma 3. Uluslararası İlkokul Eğitimi Konferansı'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Arş. Gör. Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı, Elazığ. cengiztaskiran1@gmail.com

*** Dok. Öğr. Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Elazığ. kaoti_23@hotmail.com

**** Arş. Gör. Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı, Elazığ. birolbulut1@gmail.com

THE LEVEL OF ACQUIRED SOCIAL STUDIES SPECIFIC SKILLS

Abstract

The objective of the present study is to obtain teacher opinion on the achievement level of the skills deemed as social studies course specific skills in the social studies curriculum. Survey method was used in the study, which fits well to the nature of a quantitative research. While the universe of the study included social studies teachers working in Elazığ provincial center in Turkey, 94 social studies teachers were included in the sample. Data collection tool utilized had two sections. In the first section, personal information (gender, professional seniority, school graduated, frequency of reading social studies curriculum, frequency of participation in activities related to social studies curriculum, on-the-job training frequency, frequency of reading field literature) and the second section included 17 items related to the skills mentioned in the social studies curriculum. SPSS 17 software was utilized to analyze the collected data. Analysis results demonstrated that social studies teachers generally considered themselves effective in helping students to achieve social studies specific skills.

Keywords: Skill, Achievement, Social Studies Curriculum.

Giriş

Gittikçe karmaşıklaşan günümüz dünyası siyasi, sosyal, ekonomik, toplumsal, bireysel vb. birçok alanda, birtakım değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Yaşanan bu değişiklikler, birçok farklı alan değişik boyutlarda etkilerken özellikle eğitim ve eğitimle ilgili konuların da yaşanan bu gelişmeler karşısında sürekli değişime uğradığından bahsedilebilir (Topkaya ve Şimşek, 2015). Haliyle insanlar gerçekleşen bu değişimlere ya ayak uydurmaya çalışmış ya da bu değişimler bireylere, zorla dayatılmıştır. Farklı düşünme, dikkat çekme, çığır açma gibi sıra dışı durumlar bu sürecin bir ürünü olmuştur. Beceri kavramının eğitim programları açısından çıkış noktası ve önemi işte bu sürece paralel olarak gelişmiştir.

Beceri, kavram olarak “Elinden iş gelme durumu, ustalık maharet veya kişinin yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği, maharet olarak” tanımlanabilir (www.tdk.gov.tr). Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse: Beceri; öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir (MEB, 2005).

Yaşadığımız dönem boyunca öğretim programı çerçevesinde önemli bir yer tutan becerilerin son yarım asırlık süre içerisinde yaşanan çeşitli sosyo-ekonomik, politik ve teknolojik gelişmeler sonucunda daha fazla önem kazandığı görülmektedir. Becerilerin son dönemlerde eğitim-öğretim faaliyetleri içerisinde bu kadar önem kazanmasının nedenleri şu şekilde sıralanabilir. Yaşam şartlarındaki karmaşıklığa bağlı olarak eğitilmiş insan sayısındaki niceliksel artış, beceri alanında kendini ispat etmiş niteliksel açıdan donanımlı bireylere olan ihtiyacı arttırmıştır. Bununla birlikte iletişim alanında yaşanan gelişmeler ve bilgiye ulaşmada ortaya çıkan kaynak çeşitliliği bilgi okuryazarlığıyla ilgili bir takım beceri ve nitelikleri ön plana çıkarmıştır. Üstelik demokratik toplumlarda demokrasiyi yaşatabilmek adına yapılan demokratik hak ve sorumlulukların uygulanabilme kaygısı, eleştirel, yaratıcı ve üretici düşünme gibi becerilerin ön plana çıkmasını sağlamıştır. Tüm bu nedenlerden dolayı önem kazanan beceriler günümüz dünyasının gelişmiş öğretim programları içerisindeki yerini almıştır (Mutluer, 2013: 356).

Uygulaması yapılan öğretim programları ile ilgili yapılan tüm çalışmalar program geliştirme çalışmalarına yeni bir katkı sunmak amacıyla yapılmaktadır. Bu nedenle geliştirilen öğretim programlarının incelenmesi ve bu programlardan elde edilen sonuçların değerlendirilmesi, hazırlanacak olan yeni programların geliştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. (Sezgin ve Memnun, 2013: 72). Geliştirilecek eğitim programlarının öğrencilerin sorun çözme süreçlerinde bulunmalarını sağlayacak yaklaşımlara dayalı olmaları gerekir. (Berkant ve Eren, 2013: 1025)

Teknolojinin gelişmesi ve bilgi patlamasıyla birlikte, değişen ve gelişen dünyada, etkili ve verimli vatandaşlar yetiştirmeyi kendisine amaç edinen Sosyal Bilgiler dersinin amacı, iki kapak ve dört duvar arasında bilgi aktarımının gerçekleştirildiği bir ders olarak değil; öğrencinin bilgiyi elde ettiği, bilimsel ve sistematik düşünme becerilerini kazandığı bir ders olarak görülmesi gerekmektedir (Gelen, 2002: 101). Sosyal bilgiler dersinde hedef, vatandaşların sosyal bilimlerdeki bilgi ve kuramlardan, verilerden faydalanarak doğru kararlar vermesi için onların becerilerini ve karakterlerini geliştirmektir (Kara vd., 2014: 1209). Bunun için de bireylerin bilişsel ve duyuşsal yönden etkili bir biçimde eğitim kurumlarında donatılmaları gerekmektedir (Topkaya, 2016). Ancak bu şekilde üyesi oldukları toplumun sorunlarını tanıyan ve yaşanan bu sorunlar karşısında çözüm üretebilen bireyler yetiştirilebilecektir (Kara vd., 2012). Eğitim

sistemimizin ve toplumun ısrarla ihtiyaç duyduğu düşünen ve üreten bireylerin yetiştirilmesi ile demokrasinin işlemesine engel olan pasif vatandaşlar yetişmesi sorununu kendiliğinden çözecektir (Gelen, 2002: 101).

Buradan hareketle aktif vatandaşlığın genel bir tanımı olarak, vatandaşların üyesi oldukları toplumdaki problemleri tanımlamada ve bu problemlerle baş etmede ve aynı zamanda yaşam kalitelerini yükseltmede aktif biçimde yer almalarını sağlayan imkânlarla sahip olmaları şeklinde yapılabilir.

Sosyal Bilgiler Programı, ilköğretim 4 -7. sınıf düzeyinde diğer derslerle birlikte ilk 9 beceriyi kazandırmanın yanında, kendine özgü 6 beceriyi kazandırmayı da amaçlamaktadır. Bu beceriler aşamaları ile birlikte aşağıda gösterilmiştir. Bu becerilerin bazılarını ya da aşamalarını, üniteler göz önünde bulundurularak doğrudan verilecek beceri şeklinde programda yer verilmektedir. Bu becerileri şöyle sıralayabiliriz (MEB, 2005):

1. Eleştirel Düşünme Becerisi
2. Yaratıcı Düşünme Becerisi
3. İletişim Becerisi
4. Araştırma Becerisi
5. Problem Çözme Becerisi
6. Karar Verme Becerisi
7. Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi
8. Girişimcilik Becerisi
9. Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi
10. Gözlem Becerisi
11. Mekânı Algılama Becerisi
12. Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi
13. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi
14. Sosyal Katılım Becerisi
15. Empati Becerisi

**Sosyal Bilgiler
Dersine Özgü
Beceriler**

Sosyal Bilgiler Dersinde Verilen Becerilerin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Sosyal Bilgiler derslerinde verilecek temel beceriler sosyal bilgiler programının tamamında aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

Tablo 1. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılması Hedeflenen Öğrenme Alanı ve Doğrudan Verilecek Beceriler

ÖĞRENME ALANI	DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ
Birey ve Toplum	Kanıtı tanıma ve kullanma
Kültür ve Miras	Bilgiyi kullanılabilir biçimlerde planlama ve yazma
İnsanlar, yerler ve Çevreler	Mekânı algılama
Üretim, Tüketim ve Dağıtım	Tablo, diyagram ve grafik okuma
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Karşılaştırma yapma
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Sebep-sonuç ilişkisini belirleme
Güç, Yönetim ve Toplum	Karar Verme
Küresel Bağlantılar	Kütüphane ve referans kaynakları kullanma

Tablo 2. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılması Hedeflenen Öğrenme Alanı ve Doğrudan Verilecek Beceriler

ÖĞRENME ALANI	DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ
Birey ve Toplum	Yazılı anlatım
Kültür ve Miras	Görsel kanıt kullanma (nesne, minyatür, gravür, fotoğraf, karikatür, temsili resim)
İnsanlar, yerler ve Çevreler	Gözlem
Üretim, Tüketim ve Dağıtım	Basit istatistik verilerini yorumlama
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Kütüphane ve referans kaynakları kullanma

Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Sosyal katılım
Güç, Yönetim ve Toplum	Basılı ve görsel kaynakları (gazete, televizyon v.b.)kullanma ve değerlendirme (5N1K Formülü)
Küresel Bağlantılar	Olgu ve düşünceleri ayırt etme

Tablo 3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılması Hedeflenen Öğrenme Alanı ve Doğrudan Verilecek Beceriler

ÖĞRENME ALANI	DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ
Birey ve Toplum	Bilimsel genelleme yapma
Kültür ve Miras	Harita okuma ve atlas kullanma
İnsanlar, yerler ve Çevreler	Çıkarımda bulunma
Üretim, Tüketim ve Dağıtım	Girişimcilik
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Araştırma
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Sosyal katılım
Güç, Yönetim ve Toplum	Yaratıcılık
Küresel Bağlantılar	Bilimsel genelleme yapma

Tablo 4. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılması Hedeflenen Öğrenme Alanı ve Doğrudan Verilecek Beceriler

ÖĞRENME ALANI	DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ
Birey ve Toplum	İletişim
Kültür ve Miras	Grafik hazırlama
İnsanlar, yerler ve Çevreler	Tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme
Üretim, Tüketim ve Dağıtım	Tarihsel empati
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Zaman ve kronolojiyi algılama
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal	Karar verme

Örgütler

Güç, Yönetim ve Toplum

Küresel Bağlantılar

Kalıp yargıları fark etme

İletişim

Uzantısını yaşamın kendisinden alan sosyal bilgiler dersi içerisinde toplumsal yaşama dair birçok sorun bulunmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmenleri bu sorunları öğrencilere aktarırken onları gerçek yaşam problemleriyle karşı karşıya bırakmalı ve bunu başarmak için de her şeyden önce programda verilen becerileri asgari düzeyde öğrencilere kazandırmalıdır.

İlgili literatür incelendiğinde sosyal bilgiler dersindeki beceriler ile ilgili bazı çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bakılacak olursa; Mutluer (2013), *Sosyal Bilgiler Programında yer Alan Beceriler Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri*, Çelikkaya (2011), *Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Becerilerin Kazandırılma Düzeyi*, Çelikkaya (2012), *Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Becerilerini Geliştirmek için Öğretmenlerin Yaptıkları Etkinlikler*, Demir (2006), *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yazıcı (2006), *Sosyal Bilgiler ve Okuma Becerileri*, Narin ve Aybek (2010), *İlköğretim İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eleştirel Düşünme Becerilerinin İncelenmesi*, Baykara (2006), *Sosyal Bilgiler Dersinin Düşünme Becerileri Açısından Değerlendirilmesi*, Bulut ve Taşkiran (2014), *6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programındaki Kazanımların Zihinsel Beceriler Açısından İncelenmesi*. Bu çalışmalardan bazıları becerilerin öğrenci boyutuyla incelenirken bir kısmı da öğretmen boyutu ile durumu değerlendirmeye çalışmıştır.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, amacı, evren ve örneklem, veri toplama araçları ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler verilecektir.

Araştırmanın Modeli

Sosyal Bilgiler dersinin kendine özgü becerilerini ne düzeyde kazandırdığına ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Bu model, bir

konu ya da herhangi bir olaya ilişkin araştırmaya katılan kişilerin ilgi, beceri, yetenek ve tutum gibi bazı özelliklerinin belirlendiği, genel olarak diğer araştırmalara göre daha fazla örneklem grubuyla yapılan bir araştırma modelidir. Bu tür araştırmalar daha çok “ne, nerede, ne zaman, hangi sıklıkla, hangi düzeyde, nasıl” gibi soruların cevaplandırılmasına olanak tanır (Büyüköztürk vd., 2012: 177).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma genel olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersinin kendine özgü becerilerinin kazandırılmasına yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu genel amaçla birlikte şu alt problemlere de cevap aramaktadır:

- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgilerin kendine özgü becerileri kazandırmaya yönelik görüşleri nelerdir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin becerileri kazandırmaya yönelik görüşleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin becerileri kazandırmaya yönelik görüşleri mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin becerileri kazandırmaya yönelik görüşleri mezun olunan okul değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin becerileri kazandırmaya yönelik görüşleri sosyal bilgiler öğretim programını okuma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin becerileri kazandırmaya yönelik görüşleri sosyal bilgiler programıyla ilgili herhangi bir etkinliğe katılıp katılmama değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin becerileri kazandırmaya yönelik görüşleri sosyal bilgiler dersi ile ilgili hizmet içi eğitim alıp almama değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin becerileri kazandırmaya yönelik görüşleri Sosyal bilgiler öğretimi sahasında yayımlanan bilimsel makaleler veya kitapları okuma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2014-2015 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde Elazığ ilinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri oluştururken; örneklemini ise aynı eğitim öğretim yılında Elazığ ilinde görev yapan 94 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler, araştırmacı tarafından oluşturulan anket formuyla elde edilmiştir. Anket formu toplam 2 bölümden oluşmaktadır. Formun birinci bölümünde kişisel bilgilere ait veriler bulunmakta ve bu demografik verilere dayalı olarak anket maddeleri karşılaştırılmıştır. Anketin ikinci bölümünde becerilere ilişkin toplam 17 anket maddesi bulunmaktadır. Elde edilen veriler SPSS programıyla analiz edilmiştir.

Bulgular

Araştırma grubunda bulunan öğretmenlere ait kişisel özellikler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Kişisel Özellikleri

Özellikler	Grup	f	%
Cinsiyet	Kadın	60	63,8
	Erkek	34	36,2
Mesleki kıdem	1-5 yıl	33	35,1
	6-10 yıl	25	26,6
	11-15 yıl	19	20,2
	16-20 yıl	11	11,7
	21 yıl ve üzeri	6	6,4
Mezun olunan okul	Sosyal Bilgiler	64	68,1
	Eğitim Tarih	10	10,6
	Fen Edb. Tarih	20	21,3

Sosyal bilgiler öğretim programını okuma sıklığı	Hiç	13	13,8
	1 kez	46	48,9
	2 kez	18	19,1
	3 kez ve üzeri	17	18,1
Programla ilgili etkinliklere katılma	Hiç	43	45,7
	1 -2 kez	22	23,4
	3-4 kez	18	19,1
	5 ve üzeri	11	11,7
Hizmet içi eğitime katılma	Hiç	29	30,9
	1 kez	36	38,3
	2 kez	20	21,3
	3 kez ve üzeri	9	9,6
Bilimsel makale okuma sıklığı	Hiç	31	33
	İki ayda bir	39	41,5
	Ayda bir kez	22	23,4
	Ayda 2 kez ve üzeri	2	2,1

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin 60'ı kadın, 34'ü erkek; 33'ü 1-5 yıl, 25'i 6-10 yıl, 19'u 11-15 yıl, 11'i 16-20 yıl ve 6'sı 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip; 64'ü sosyal bilgiler öğretmeni, 10'u tarih öğretmeni ve 20'si de fen edebiyat fakültesi tarih bölümü mezunu olduğunu beyan etmektedir.

Sosyal bilgiler öğretim programını okuma sıklığı değişkenine bakıldığında öğretmenlerin 13'ü hiç okumazken, 46'sı 1 kez, 18'i 2 kez 17'si ise 3 kez ve üzeri okuduğunu söylemektedir. Sosyal bilgiler öğretim programıyla ilgili milli eğitimin düzenlemiş olduğu etkinliklere katılma değişkenine bakıldığında 43'ü hiç katılmazken, 22'si 1-2 kez, 18'i 3-4 kez, 11'i ise 5 kez ve üzeri katıldığını söylemektedir.

Hizmet içi eğitime katılma değişkenine bakıldığında 29'u hiç katılmazken, 36'sı 1 kez, 20'si 2 kez ve 9'u 3 kez ve üzeri katıldığını beyan etmiştir. Sosyal bilgiler alanında ilgili bilimsel yayın okuma sıklığı değişkenine göre ise 31 öğretmen herhangi bir bilimsel yayın okumadığını

söylerken, 39'u iki ayda bir, 22'si ayda bir ve 2 kişi de ayda 2 kez ve üzerinde bilimsel yayın okuduğunu beyan etmektedir.

Anket Sorularına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenlerin sosyal bilgiler becerilerinin kazandırılma düzeyine ilişkin verdiği cevaplar tablolaştırılmıştır.

Tablo 2. Becerilerin Kazandırılmasına Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri

Beceriler	N	\bar{X}	S.S
Mekanı Algılama	94	3,2021	,92259
Zaman ve Kronolojiyi Algılama	94	3,7305	,74979
Değişim ve Sürekliliği Algılama	94	3,5957	,94762
Sosyal Katılım	93	3,3871	,72879
Empati	94	3,2261	,79402

Tablo 2'deki veriler incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenleri, sosyal bilgilerin kendine özgü becerilerinin kazandırılma sırasını Zaman ve Kronolojiyi Algılama ($x=3,7305$), Değişim ve Sürekliliği Algılama ($x=3,5957$), Sosyal Katılım ($x=3,3871$), Empati ($x=3,2261$) ve Mekanı Algılama($x=3,2021$) becerileri olarak ifade etmektedirler. Buna göre öğretmenler Zaman ve Kronolojiyi Algılama becerisi ve Değişim ve Sürekliliği Algılama becerilerinin kazandırıldığını düşünürken; Sosyal Katılım, Empati ve Mekanı Algılama becerilerini kararsız kaldıklarını ifade etmektedirler.

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisini Kazandırma Düzeyi ile Mezun Olunan Okul Değişkeni Arasındaki İlişkiyi Gösteren Betimsel İstatistikler ve ANOVA Sonuçları

Sosyal Katılım	N	\bar{X}	SS
----------------	---	-----------	----

a) Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	63	3,2540	,69115
b)Tarih Öğretmenliği	10	3,3200	,95312
c) Fen Edebiyat Fak. Tarih Bölümü	20	3,8400	,55289

Betimsel tabloya bakıldığında araştırmaya katılan öğretmenlerin 63'ü sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu, 10'u tarih öğretmenliği mezunu ve 20'si de fen ve edebiyat fakültesi tarih bölümü mezunu olduğu görülmektedir.

Sosyal Katılım	Kareler			F	Sig.*	scheffe
	Toplamı	sd	Kareler Ort.			
Gruplararası	5,264	2	2,632	5,433	,006	a-c*
Gruplarıçi	43,601	90	,484			
Toplam	48,865	92				

Tablo 4 incelendiğinde sosyal katılım becerisinde $p < .05$ düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğuna öğrenmek amacıyla yapılan scheffe testi sonucunda mezuniyet durumu fen edebiyat fakültelerinin tarih bölümü olan öğretmenlerle ($\bar{x}=3,8400$), sosyal bilgiler öğretmenliği ($\bar{x}=3,2540$) olan öğretmenler arasında tarih bölümü öğretmenlerin lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Katılım ve Empati Becerisini Kazandırma Düzeyi ile Sosyal Bilgiler Programını Okuma Sıklığı Değişkeni Arasındaki İlişkiyi Gösteren Betimsel İstatistikler ve ANOVA Sonuçları

Sosyal Katılım	N	X	SS	Empati	N	X	SS
a) Hiç	13	3,1077	,78152	a) Hiç	13	2,5962	,78752
b) 1 kez	45	3,1956	,71667	b) 1 kez	46	3,2065	,67352

c) 2 kez	18	3,7556	,50669	c) 2 kez	18	3,5556	,80693
d) 3 kez ve üzeri	17	3,7176	,68942	d) 3 kez ve üzeri	17	3,4118	,86576

ANOVA Sonuçları

Sosyal Katılım	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	Sig.*	scheffe
Gruplararası	6,967	3	2,322	4,933	,003	b-c* ,
Gruplariçi	41,897	89	,471			
Toplam	48,865	92				

Empati	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	Sig.*	scheffe
Gruplararası	7,716	3	2,572	4,546	,005	a-c*,a-d*
Gruplariçi	50,917	90	,566			
Toplam	58,634	93				

*P<.05

Tablo 5'e baktığımızda sosyal katılım ve empati becerilerinde $p < .05$ düzeyinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan scheffe testi sonucuna göre sosyal katılım becerisi için 1 kez okuyan ($\bar{x}=3,1956$) öğretmenler ile 2 kez okuyan ($\bar{x}=3,7556$) öğretmenler arasında 2 kez okuyanların lehine; empati becerisi için de hiç okumayan ($\bar{x}=2,5962$) öğretmenlerle 2 kez ($\bar{x}=3,5556$) okuyan öğretmenler arasında 2 kez okuyanların lehine, hiç okumayan ($\bar{x}=2,5962$) öğretmenlerle 3 kez ve üzeri ($\bar{x}= 3,4118$)okuyan öğretmenler arasında 3 kez ve üzeri okuyan öğretmenlerin lehine olduğu görülmektedir.

Tablo. 6 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Katılım ve Empati Becerisini Kazandırma Düzeyi İle Sosyal Bilgiler Programı İle İlgili Herhangi Bir Etkinliğe Katılma Değişkeni Arasındaki İlişkiyi Gösteren Betimsel İstatistikler ve ANOVA Sonuçları

Sosyal Katılım	N	X	SS	Empati	N	X	SS
a) Hiç	43	3,1163	,78152	a) Hiç	43	2,8081	,71929
b) 1 kez	21	3,3619	,71667	b) 1 kez	22	3,2841	,54169
c) 2 kez	18	3,5778	,50669	c) 2 kez	18	3,7222	,67459
d) 3 kez ve üzeri	11	4,1818	,68942	d) 3 kez ve üzeri	11	4,9318	,74239

ANOVA Sonuçları

Sosyal Katılım	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	Sig.*	scheffe
Gruplararası	10,769	3	3,590	8,386	,000	a-d*, b-d*
Gruplariçi	38,096	89	,428			
Toplam	48,865	92				
Empati	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	Sig.*	scheffe
Gruplararası	17,495	3	5,832	12,758	,000	a-c*, a-d*
Gruplariçi	41,139	90	,457			
Toplam	58,634	93				

Tablo 6 incelendiğinde sosyal katılım ve empati becerilerinde $p < .05$ düzeyinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak amacıyla yapılan scheffe testi sonucuna göre sosyal katılım becerisi için hiç katılmayan öğretmenlerle ($\bar{x}=3,1163$) 3 kez ve üzeri etkinliğe katılan öğretmenler ($\bar{x}=4,1818$) arasında 3 kez ve üzeri etkinliğe katılan öğretmenlerin lehine, aynı şekilde 1 kez etkinliğe katılan öğretmenler ($\bar{x}= 3,3619$) ile 3 kez ve üzeri etkinliğe katılan öğretmenler ($\bar{x}= 4,1818$) arasında 3 kez ve üzeri etkinliğe katılan öğretmenler lehine anlamlı farklılık görülmüştür. Empati becerisi için hiç etkinliğe katılmayan

öğretmenler ($\bar{x}=2,8081$) ile 2 kez katılan öğretmenler ($\bar{x}=3,7222$) arasında 2 kez katılanların lehine; hiç katılmayan öğretmenler ($\bar{x}=2,8081$) ile 3 kez ve üzeri katılan öğretmenler ($\bar{x}=4,9318$) arasında da 3 kez ve üzeri katılan öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür.

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Empati Becerisini Kazandırma Düzeyi ile Sosyal Bilgiler ile İlgili Bilimsel Yayın Okuma Değişkeni Arasındaki İlişkiyi Gösteren Betimsel İstatistikler ve ANOVA Sonuçları

Empati	N	X	SS
a) Hiç	31	2,9032	,65408
b) 1 kez	39	3,5897	,75543
c) 2 kez	22	3,0455	,83679
d) 3 kez ve üzeri	2	3,1250	,53033

ANOVA Sonuçları

Sosyal Katılım	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	Sig.*	scheffe
Gruplararası	9,127	3	3,042	5,531	,002	a-b*
Gruplarıçi	49,506	90	,550			
Toplam	58,634	93				

*p< .05

Tablo 7' ye göre empati becerilerinde p< .05 düzeyinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Aritmetik ortalamalara bakıldığında farklılığın hiç bilimsel yayın okumayan öğretmenlerle ($\bar{x}=2,9032$) 1 kez okuyan öğretmenler ($\bar{x}=3,5897$) arasında 1 kez okuyan öğretmenlerin lehine olduğu görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler programında yer alan ve programın sosyal bilgilerin kendine özgü becerileri olarak ifade ettiği mekanı algılama, zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama, sosyal katılım ve empati becerilerinin çeşitli değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılmıştır. Mevcut durum itibariyle konu ile ilgili yapılmış sadece bir çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışma ile elde edilen verilerin analizi neticesinde sosyal bilgiler öğretmenleri, sosyal bilgilerin kendine özgü becerilerinin kazandırılması noktasında kendilerini yeterli görmektedir ($\bar{x}=3,4283$). Bununla birlikte şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Cinsiyet ve hizmet içi eğitim alma durumu değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğuna dair herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Elde edilen bu veri Çelikkaya (2011) tarafından yapılan araştırmanın cinsiyet değişkeni sonucu ile örtüşürken hizmet içi eğitim alma değişkeninin sonucu ile çelişmektedir. Bu durum çalışmaya katılan öğretmen sayısının yetersizliğinden kaynaklanabilir.
- Genel olarak öğretmenler Zaman ve Kronolojiyi Algılama ($\bar{x}= 3,73$) Değişim ve Sürekliliği Algılama ($\bar{x}= 3,60$) becerilerinin kazandırıldığını düşünürken; Mekanı Algılama ($\bar{x}= 3,20$), Sosyal Katılım ($\bar{x}=3,39$) ve Empati ($\bar{x}=3,23$) becerilerinin kazandırılması noktasında kararsız kalmışlardır. Buna göre Sosyal Bilgiler Öğretim programının vizyonunda belirtilen “*sosyal katılım becerisi gelişmiş bireyler yetiştirmek*” maddesinin kazandırılması noktasında sıkıntılar olduğu görülmektedir. Bu bulgu Çelikkaya (2011) tarafından yürütülen çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Çelikkaya (2011) araştırma doğrultusunda Mekanı algılama ($\bar{x}=3,11$), Zaman ve kronolojiyi algılama ($\bar{x}=3,16$), Değişim ve sürekliliği algılama ($\bar{x}=2,88$), Sosyal katılım, ($\bar{x}=2,95$) ve Empati ($\bar{x}=2,80$) becerilerine ilişkin verilen sonuçları elde etmişlerdir. Bu ortalamalar beş beceri açısından “*Katılım*” düzeyine denk gelmektedir.
- Mesleki kıdemi yüksek olan öğretmenler becerilerinin kazandırıldığını düşünmektedirler.

- Fen edebiyat fakültelerinin tarih bölümünden mezun olan öğretmenler becerilerin kazandırılmasına daha olumlu bakmaktadırlar.
- Sosyal bilgiler öğretim programını okuma sıklığı arttıkça öğretmenlerin becerileri kazandırmaya daha olumlu baktıkları görülmektedir.
- Sosyal bilgiler programıyla ilgili milli eğitimin düzenlemiş olduğu etkinliklere katılım arttıkça becerilerin kazandırılma düzeyinin de aynı derecede arttığı görülmektedir.

Öneriler

- Milli Eğitim, programda yer alan becerilerin öğrencilere nasıl kazandırılacağı hakkında bilgi ve etkinlikler düzenleyerek öğretmenlerin katılımını sağlamalı ve bu etkinlikleri sıklaştırmalıdır.
- Programda yer alan becerilerin içerisinde, öğretmenler tarafından kararsız olduğu düşünülen becerilerin kazanımına yönelik olarak programda düzenlemeler yapılmalıdır.
- Sosyal bilgiler öğretim programının, sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından okunması konusunda Milli Eğitimin çeşitli yönlendirmelerde bulunması faydalı olabilir.
- Örneklem sayısı artırılarak çalışmanın kapsamı genişletilebilir.
- Öğrencilerin becerileri ne düzeyde kazandıkları ile ilgili gerek anket gerekse yapılandırılmış veya yarı yapılandırılmış görüşme formlarıyla öğrencilerin becerileri kazanma düzeyleri tespit edilebilir.

KAYNAKÇA

Baykara, N., *Sosyal Bilgiler Dersinin Düşünme Becerileri Açısından Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2006.

Berkant, H.G. - Eren, İ., “İlköğretim Matematik Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, *The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science*, 2013, Volume 6, Issue 3, p. 1021-1041.

Büyüköztürk, Ş. - Kılıç Çakmak, E. - Akgün, Ö. E. - Karadeniz, Ş. - Demirel, F., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Akademi, Ankara, 2013.

Çelikkaya, T., “Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Becerilerin Kazandırılma Düzeyi: Öğretmen Görüşleri”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2011, Cilt:19, No:3, s. 969-990.

_____ “Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Becerilerini Geliştirmek İçin Öğretmenlerin Yaptıkları Etkinlikler”, *The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science*, 2012, Volume 5, Issue 5, p. 57-74.

Demir, M. K., “İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”, *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2006, Cilt 26, Sayı 3, 155-169.

Gelen, İ., “Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Düşünme Becerilerini Kazandırma Yeterliklerinin Değerlendirilmesi”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2002, Cilt 10, S. 10, s. 100-119.

Kara, C. - Bulut, B. - Topkaya, Y. - Taşkıran, C., “Değerler Eğitimine Sosyal Psikolojik Bir Yaklaşım: Normatif Sosyal Etki ve Bilgisel Sosyal Etkinin İşlevselliği”, *Turkish Studies*, Volume 9/5, p. 1205-1218, Ankara-Turkey, Spring 2014.

Kara, C. - Topkaya, Y. - Şimşek, U., “The Place Of Active Citizenship Education In The Social Studies Curriculum”, *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 2012, 4(3), 147-159.

MEB, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (4, 5, 6 ve 7. Sınıf)*, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara, 2005.

Mutluer, C., “Sosyal Bilgiler Programlarında Yer Alan Beceriler Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmen Görüşleri (İzmir Menemen Örneği)”, *Turkish*

Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 2013, Volume 8/7, p. 355-362.

Sezgin Memnun, D., “Türkiye’deki Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Matematik Programlarına Genel Bir Bakış”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2013, Yıl 13, Sayı 25, S. 71 – 91.

Topkaya, Y., “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Değer Aktarım Yaklaşımları Hakkındaki Görüşlerine Ait Nitel Bir Çalışma”, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2016, 17(1), 637-652.

Topkaya, Y. - Şimşek, U., “Impact Of Instructional Comics On The Attitudes Towards Citizenship And Democracy Education”, *Journal of Computer and Education Research*, 2015, 3(6), 152-167.

Yazıcı, K., “Sosyal Bilgiler ve Okuma Becerileri”, *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2006, Cilt 26, Sayı 1, s. 273-283.

<http://www.tdk.org.tr> (Erişim: 14.01.2016. saat 11.00).